

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1917 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående grundlagsändringar, åsyftande ytterligare betryggande av riksdagsmans rätt att obehindrat utöva riksdagsmannakallet.

Närvarande: herrar Edén*, Clason, Hellberg*, Bellinder, K. J. Ekman*, Mannheimer*, von Geijer, von Mentzer, Olof Olsson*, von Bahr*, Gullberg, Larsson i Västerås, Magnusson i Tumhult*, Hallén*, Ericsson i Vallsta, Kropp, Sterne, Hallendorff, Andersson i Höckerum* och Gustafsson i Brånsta.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion nr 333 av herr *Sterne* har motionären hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning sådana ändringar må kunna vidtagas i gällande grundlagar, att riksdagsman, som icke är enligt § 26 riksdagsordningen obehörig att innehava riksdagsmannabefattning, icke må utan tillstånd av den kammare, vartill han hör, kunna under pågående riksdag i andra fall än de, varom §§ 110 och 111 regeringsformen stadgar, vara sin frihet berövad och dymedels hindras i riksdagsmannakallets utövning, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredning kan föranleda».

Med avseende på de skäl, som motionären åberopat för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid 1913 års riksdag väcktes, såsom motionären erinrat, av motionärer i andra kammaren förslag om sådan ändring i gällande grundlagar, att riksdagsman icke, såvida han ej jämlikt § 26 riksdagsordningen blivit obehörig att innehava riksdagsmannabefattning, skulle kunna utan sam-

Historik.

tycke av den kammare, till vilken han hörde, under pågående riksdag hindras i riksdagsmannakallets utövande genom frihetens berövande. Konstitutionsutskottet tillstyrkte motionen, och andra kammaren biföll ett inom densamma väckt skrivelseförslag, som utgjorde en modifikation av det av utskottet framlagda förslaget. Första kammaren avslog däremot skrivelseförslaget.

Utskottets
yttrande.

Nu gällande bestämmelser angående riksdagsmans skydd mot häktning återfinnas i §§ 110 och 111 regeringsformen. Den förstnämnda paragrafen stadgar i detta hänseende: »Ej må någon riksdagsman under tilltal ställas eller sin frihet berövas för sina gärningar eller yttranden i denna egenskap, utan att den kammare, till vilken han hör, sådant tillåtit genom uttryckligt beslut, däruti minst fem sjättedelar av de röstande instämt.» Denna bestämmelse avser sålunda uteslutande riksdagsmans gärningar i hans egenskap såsom sådan. I § 111 heter det: »Beskylles riksdagsman för grov missgärning, må han ej i häkte kunna inmanas förrän, efter anställd rannsaking, domaren sådant skäligen prövat, såvida han ej å bar gärning funnen varder; dock gälle om han, efter domstols kallelse, sig ej inställer, vad allmänna lagen i ty fall stadgar. Ej må riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet berövas.» Riksdagsman är sålunda, under den tid hans fullmakt gäller, tillförsäkrad frihet från häktning utom i det fall att han beskylles för grov missgärning. För att häktning i dylikt fall skall vara medgiven, fordras emellertid dessutom antingen att den brottslige gripits å bar gärning eller att domstolen efter skedd rannsaking prövat häktning böra äga rum.

Något annat skydd gentemot åklagarmaktens och andra myndigheters rättsliga ingripanden än nu återgivna bestämmelser existerar enligt gällande grundlagar ej. Till stöd för en motsatt uppfattning ha åberopats dels det ovan återgivna stadgandet: »Ej må riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet berövas», dels § 4 riksdagsordningen, som lyder: »Ej må någon riksdagsman förmenas att sin riksdagsmannabefattning utöva; dock gäller under krigstid undantag härutinnan för militärpersoner, då de av konungen i rikets tjänst beordras». Genom den av konstitutionsutskottet vid 1913 års riksdag åvägabragta utredningen har emellertid till fullo klarlagts, att nämnda två stadganden icke äga en dylik innebörd. Stadgandet i § 111 regeringsformen avser således uteslutande häktning, icke frihetsberövande av annan art, och § 4 riksdagsordningen har blott åsyftat sådana hinder, som kunna uppstå genom vägrad tjänstledighet eller därmed jämförliga administrativa åtgärder.

Utskottet kan således ej dela motionärens uppfattning, att nu gällande bestämmelser äro dunkla och i behov av förtydligande. De svenska grundlagarna intaga tvärtom otvetydigt den ståndpunkten, att riksdagsmännens undantagsställning blott sträcker sig till frihet från häktning i vissa fall. Däremot veta de ej av något undantag för riksdagens ledamöter från lagens bestämmelser om verkställighet av straff. De hava med andra ord åsyftat att säkerställa riksdagsmännen emot förhastade åtgärder av administrativa myndigheter, ej att ingripa i domaremaktens verksamhet.

I den förevarande motionen föreslås en väsentlig utvidgning av nu gällande principer, i det att det för riksdagsmän stadgade undantaget skulle utsträckas jämväl till straffverkställighetens område. Det nya undantaget skulle emellertid, till skillnad från häktningsskyddet, göras fakultativt, d. v. s. beroende av ett beslut av den kammare, till vilken den dömde hör. Kammaren skulle äga rätt att föreskriva uppskov med verkställigheten av ett under pågående riksdag ådömt straff. Likaledes skulle kammaren — härutinnan skiljer sig motionärens yrkande från 1913 års skrivelseförslag — äga att bestämma, att avtjänandet av ett vid riksdagens sammanträde påbörjat straff skall under tiden för riksdags-sessionen avbrytas. Från kamrarnas rätt att ingripa skulle enligt motionärens förslag sådana straff vara undantagna, som enligt § 26 riksdagsordningen medföra obehörighet för riksdagsmannabefattningen; i detta grundlagsstadgande ifrågasättes nämligen ingen ändring. Huruvida alla andra straff eller blott vissa arter av sådana skola kunna göras till föremål för riksdagens beslut, har motionären lämnat öppet, i det han tänkt sig, att den blivande utredningen bland annat också skulle omfatta frågan, »i vilken utsträckning» bestämmelser av antydd art visa sig lämpliga. I regeringsformens bestämmelser (§ 111) om de fall, däri häktning av riksdagsman medgives, har motionären icke tänkt sig någon ändring; likaledes synes det hava varit hans mening att för alla andra fall det absoluta häktningsförbudet skall kvarstå.

Det är således i två hänseenden, som motionären föreslagit avvikelser från nu gällande principer. Dels skulle en särställning för riksdagsmännen införas även med avseende på sådant frihetsberövande, som föranledes av en laga kraftvunnen dom. Dels skulle kamrarnas rättighet att i hithörande frågor besluta — en rättighet, som f. n. endast gäller i fråga om åtgärder föranledda av riksdagsmans verksamhet såsom sådan — utvidgas.

Utskottet kan icke finna något av dessa ändringsyrkanden befogat.

Vad först angår den särställning, som skulle tillerkännas riksdagsmän med hänsyn till verkställighet av ådömda straff, så skulle en lagstiftning av sådan art utgöra ett enligt utskottets uppfattning oberättigat avsteg från de allmänna principerna om likhet inför lagen och om omedelbar verkställighet av ådömda straff. En sådan undantagsställning kan uppenbarligen icke jämföras med den, som enligt nu gällande bestämmelser i vissa fall är riksdagsmän tillförsäkrad med avseende på häktning. Allraminst borde det kunna komma ifråga, att, på sätt motionären föreslagit, en kammare skulle äga rätt att fordra, att ett straff, som redan börjat avtjänas, avbrötes för att lämna den dömda tillfälle till deltagande i riksdagsarbetet. Oavsett det oriktiga däri, att avtjänandet av straff, i vilka såsom ett avgörande moment ingår, att frihetsberövandet äger rum under en viss sammanhängande tidrymd, en eller flere gånger avbrötes, skulle tydligen motionärens förslag på denna punkt, då frågan gäller frihetsstraff, kunna leda till konsekvenser, som synas föga förenliga med riksdagens värdighet.

Vad sedan vidkommer den befogenhet, som kamrarna skulle komma att få med hithörande frågor, finner utskottet en dylik anordning strida mot vår författnings principer. Att låta en fälld dom bliva föremål för en kammares överläggning och med avseende på sättet för sin verkställighet beroende av dess beslut är uppenbarligen ej förenligt med de grundsatser om rättskipningens oavhängighet av representationen, som genomgående utmärka vår författning.

Beträffande slutligen det motiv, som vid argumentering för motionen pläгат framhållas såsom huvudskälet för den ifrågasatta förändringen, eller valmännens intresse av att den av dem valde icke må hindras att utöva sin befattning, så skall gärna erkännas, att motionären beträffande de av honom berörda straffområdena dragit konsekvenserna av denna synpunkt, då han velat tillerkänna en kammare rätt att såväl avbryta ett redan påbörjat straff som uppskjuta verkställigheten av ett under riksdagen ådömt. Det är likväl tydligt, att valmännens intresse icke kan anses tryggt, därigenom att en kammare får träffa avgörande, huruvida den av dem valde representanten skall fortsätta att utöva sin befattning eller ej. Likaledes är det uppenbart, att spørsmålet om valmännens intresse i berörda hänseende har en långt vidare omfattning än den av motionären framförda specialfrågan. Detta stora spørsmål innefattar exempelvis alla sådana fall, som att en riksdagsman av andra laga förfall, såsom sjukdom, militär kommendering enligt stadgandet i § 4 riksdagsordningen eller annorledes, hindras att delta i riksdagens arbeten. Lösningen av detta spørsmål måste givetvis sökas efter helt

andra linjer än dem som här föreslagits för ett särskilt undantagsfall, vilket väl framgent liksom hittills skall visa sig vara av ringa praktisk betydelse.

Då vid förevarande frågas tidigare behandling utländska förhållanden stundom kommit att beröras, hava dessa förhållanden gjorts till föremål för en utredning, vars resultat såsom bilaga fogats till utskottets utlåtande. Det framgår av denna utredning, att en jämförelse, som avsåge att utröna omfattningen av den särställning, som å olika håll stadgas för representationernas ledamöter, och att möjliggöra slutsatser därav med avseende på önskvärdheten och lämpligheten av ändringar i vår författning i den ena eller andra riktningen, är förenad med stora vanskligheter. Dels är det svårt att vinna fullt tillförlitlig upplysning angående vederbörande grundlagsstadgandens tolkning och praktiska räckvidd, allrahelst som dessa frågor på åtskilliga håll äro föremål för skilda meningar. Dels har den utländska lagstiftningen, som för övrigt i många fall vilar på helt andra straff- och processrättsliga grundvalar än den svenska, i vissa hänseenden gått efter helt andra linjer än denna, vilket givetvis försvårar en jämförelse. Beträffande häktningsskyddet gäller sålunda på de flesta håll, att detsamma endast är fakultativt, d. v. s. beroende av majoriteten i den kammare, till vilken vederbörande riksdagsman hör, medan det i Sverige inom de givna gränserna är absolut. Vad vidkommer rättigheten för kamrarna att fatta beslut med anledning av laga kraftvunna domar, har en dylik princip endast på ett fåtal håll fått obestridd giltighet och otvetydigt uttryck i författningen. Ingenstädes är detta fallet i fråga om rätten att avbryta verkställigheten av ett pågående straff.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 maj 1917.

På konstitutionsutskottets vägnar:

SAM. CLASON.

Reservationer:

dels av herrar *Edén, Hellberg, Mannheimer, Gullberg* och *Ericsson* i Vallsta, vilka ansett, att utskottets utlåtande och hemställan bort hava följande lydelse:

Motionären erinrar om den motion, som väcktes vid 1913 års riksdag och som föranledde dåvarande konstitutionsutskott att hemställa, att riksdagen måtte besluta en skrivelse i motionens syfte.

Denna motion berörde samma ämne, nämligen frågan huruvida de bestämmelser, som för närvarande gälla, kunna anses på ett tillräckligt betryggande sätt bereda riksdagsman skydd mot att genom frihetens berövande hindras i riksdagsmannakallets utövande. Uti sitt utlåtande i anledning av motionen lämnade 1913 års konstitutionsutskott dels en historik över ifrågavarande grundlagsbestämmelser, dels ock en redogörelse för tolkningen av desamma enligt gällande praxis. Därefter yttrade utskottet följande:

»Den föregående framställningen torde hava visat, å ena sidan att vid tillkomsten av 1809 och 1810 års grundlagar inga bestämmelser gåvos, som voro avsedda att skydda riksdagsman emot att under pågående riksdag berövas sin frihet för undergående av frihetsstraff, men å andra sidan även att vid sagda tidpunkt såväl i betraktande av den ståndpunkt, som vår strafflagstiftning då intog, som med hänsyn till andra omständigheter något egentligt behov av en dylik skyddsbestämmelse ej kunde anses förefinnas. Utredningen torde likaledes hava ådalagt, att i sistnämnda avseende förhållandena väsentligen förändrats under det senast förflutna århundradet.

Det har ock påvisats, att för att erhålla en rätt uppfattning av det föreliggande spårsmålet detsamma med nödvändighet måste ses emot bakgrunden av det grundlagsstadgande, som normerar diskvalifikationsgrunderna för riksdagsmannaskap, vilket stadgande i gällande grundlag förefinnes i 26 § riksdagsordningen. Sagda § föreskriver i sin nuvarande lydelse bland annat, att såsom riksdagsman ej må godkännas »den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust av sådant förtroende eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket medför nämnda påföljd.»

Närmare bestämmelser om nu omhandlade straffpåföljd, medborgerligt förtroendes förlust, meddelas åter i strafflagen. I dess andra kapitel § 19 föreskrives, att dylik påföljd, för den händelse att brottsarten är

sådan, att påföljden överhuvudtaget kan komma i fråga, kan ådömas endast i sådana fall, då brottet varder belagt med dödsstraff eller med straffarbete i minst sex månader. Då följaktligen ett fällande utslag går ut på fängelse eller arreststraff, överhuvud på ett lindrigare frihetsstraff än straffarbete i minst sex månader, diskvalificerar straffet ej för riksdagsmannakallet.

Det är sålunda uppenbart, att med den relativt begränsade omfattning, som påföljden medborgerligt förtroendes förlust numera har, den latitud måste anses såsom ganska stor, inom vilken brott och förseelser från riksdagsmäns sida kunna komma i fråga, utan att samtidigt diskvalificera för riksdagsmannabefattningen. Härav synes, att det förevarande skyddsstöpsmålet, vilket tidigare haft ett uteslutande eller övervägande teoretiskt intresse, numera kommit i ett helt ändrat läge.

Då nu grundlagen uppenbarligen utgår ifrån, att en hel grupp av mindre brott och förseelser finnas, vilkas beskaffenhet ej är sådan, att de böra utestänga den, som gjort sig därtill saker, från riksdagsmannaupdragets *beklädande*, så måste det från denna utgångspunkt, principiellt sett, starkt ifrågasättas, om icke en sådan uppfattning i viss mån står i strid med den samtidigt av lagen hävdade ståndpunkten, att varje verkställighet av frihetsstraff skall kunna faktiskt lägga hinder i vägen för riksdagsmannakallets *utövning*. Det vill synas, att motionärerna äga fog för sitt påpekande, att här torde föreligga en lucka i lagstiftningen, vilken lucka dock, historiskt sett, är nog så förklarlig.

Utskottet delar ock motionärernas mening därutinnan, att ett sådant sakernas tillstånd näppeligen är fullt förenligt med riksdagens värdighet samt den enskilde folkrepresentantens rätt och hans valmäns intressen.

Det kan här icke invändas, att införandet av en skyddsbestämmelse av här förutsatt slag skulle medföra ett avsteg från den i modern rätt grundläggande principen om allas likhet inför lagen. Vore så fallet, skulle en dylik åtgärd under inga omständigheter kunna tillstyrkas. Här är det emellertid ej i minsta mån fråga om straffets efterskänkande, utan allenast om möjligheten till ett tillfälligt uppskov med straffverkställigheten, närmast jämförligt med det särskilda skydd mot häktning och annat likartat frihetsberövande, som riksdagsman redan på grund av stadgandet i 111 § regeringsformen åtnjuter.

I detta sammanhang kan utskottet ej underlåta att fästa uppmärksamheten vid det allmänt erkända förhållandet, att åtskilliga förseelser äro av den art, att de, även om de ur samhällssynpunkt måste såsom straffbara betraktas och behandlas, likväl ej i den allmänna uppfattningen stämplas såsom moraliskt förklenande. Det torde vara nog att här-

vid peka på vissa fall av disciplinförseelser, politiska brott och tryckfrihetsbrott. Å andra sidan kan naturligtvis ej förnekas, att brott kunna förekomma, vilka, även om de icke beläggas med straff, varmed medborgerligt förtroendes förlust är förenad, i alla händelser allmänt anses vara av den beskaffenhet, att något skäl till anstånd med straffets verkställighet näppeligen förekommer.

Det lärer därför icke böra fastslås, att den enskilde riksdagsmannen skall äga rätt att fordra, att verkställigheten av ett honom ådömt straff skall under pågående riksdag anstå, utan torde en prövning av varje fall böra ske. För en sådan prövning synes 110 § regeringsformen anvisa en utväg, så till vida som den för där nämnda eventualiteter lägger avgöranderätten i vederbörande kammares hand. Även motionärerna peka på en dylik lösning. Huruvida viss kvalificerad majoritet bör komma till användning, lärer få göras beroende av blivande utredning.»

Ovannämnda hemställan av 1913 års konstitutionsutskott avslogs av första kammaren. Andra kammaren däremot beslöt med bifall till den gjorda hemställan efter en i anledning av under debatten gjorda erinringar vidtagen formell ändring, »att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning sådana ändringar må kunna vidtagas i gällande grundlagar, att riksdagsman, som icke är enligt 26 § i riksdagsordningen obehörig att innehava riksdagsmannabefattning, icke må, utan tillstånd av den kammare, vartill han hör, kunna under pågående riksdag i andra fall än de, varom 110 och 111 §§ i regeringsformen stadga, berövas sin frihet och dymedelst hindras i riksdagsmannakallets utövning, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.»

Mot detta, av andra kammaren vid 1913 års riksdag bifallna yrkande hade under debatten anförts, att detsamma skulle strida mot principen om allas likhet inför lagen. Denna anmärkning var, såsom framgår av ovan angivna redogörelse för 1913 års utskotts utlåtande, redan på förhand bemött, och utskottet kan inskränka sig till att understryka, att här ej är fråga om beredande av någon förmån åt den enskilde riksdagsmannen, utan endast om att tillgodose det statsintresse, som fordrar och måste fordra, att riksdagens ledamöter ej utan tvingande nödvändighet hindras i utövningen av sitt kall. Såsom 1913 års utskott också framhållit, kan det ej under några omständigheter bli tal om ett efter-

skänkande av straffet utan endast om ett eventuellt uppskov därmed. Det kan således endast sägas, att ett offentligrättsligt intresse kommer i en viss motsats till det straffrättsliga intresse, som i allmänhet föranleder, att efter ändgiltig dom följer omedelbart straff.

Det har vidare anmärkts, att ett överlämnande av en sådan befohgenhet åt kammare, som motionen avser, skulle kunna föranleda till överläggningar, som § 90 regeringsformen förbjuder. Enligt utskottets mening finnes ej anledning att — även med den strängaste tolkning av paragrafen ifråga — befara något dylikt. Vid en sådan överläggning är det ej den fällda domen, som kommer att utgöra dess föremål, utan något helt annat, nämligen frågan om förbrytelsen är av natur att böra föranleda avbrott i riksdagsmannakallets utövning.

Under frågans behandling i år ha nya uppslag till dess lösande framkommit, särskilt genom den utredning om förhållandena i utlandet, som inom utskottet verkstälts och varav ett utdrag medföljer såsom bilaga till utlåtandet. Av denna utredning framgår, att man utomlands allmänt ansett nödigt att skapa garantier för riksdagsmännens rätt att ohindrat utöva sin befattning, och på flera håll hava dessa garantier större räckvidd än vad som är fallet hos oss. Utskottet hänvisar sålunda till de bestämmelser, som äro rådande exempelvis i Danmark, Tyska riket och i vissa av de tyska staterna. I det förstnämnda landet kan en riksdagsman, under det riksdagen är samlad, icke utan kammares samtycke bliva föremål för offentligt åtal i brottmål och ej heller underkastas frihetsstraff på grund av en fälld dom. I Preussen har en kammare rätt att föreskriva, att en under lantdagssessionen pågående process i brottmål skall uppskjutas till efter sessionens slut. Detsamma gäller för tyska riksdagen. Det synes utskottet, att även dessa bestämmelser i utländska författningar förtjäna att uppmärksammas såsom bevis för riktigheten av den ståndpunkt, som 1913 års konstitutionsutskott intog, nämligen att våra svenska grundlagsföreskrifter i förevarande avseende icke äro tillfredsställande, samt att berörda utländska bestämmelser böra tagas under övervägande vid en undersökning om bättre skydd för svensk riksdagsmans rätt att utöva sitt kall.

Utskottet erinrar slutligen därom, att utskottet på grund av motion av herr Hallén — nr 344 — tillstyrkt skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag angående sådana grundlagsändringar, att, om riksdagsman blivit dömd i första instans enligt 2 kap. 19 § strafflagen, hans riksdagsmannaskap ej må upphöra, förrän domen vunnit laga

kraft, men väl suppleant kunna inträda i hans ställe under tiden för målets handläggning inför högre rätt. Denna fråga torde lämpligen böra betraktas i samband med den, som genom herr Sternes motion blivit väckt.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa, att riksdagen i anledning av herr Sternes motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida och i vilken utsträckning sådana ändringar må kunna vidtagas i grundlagarna, att riksdagsman, som icke är enligt § 26 riksdagsordningen obehörig att innehava riksdagsmannabefattningen, icke må utan tillstånd av den kammar, till vilken han hör, kunna under pågående riksdag i andra fall än de, varom 110 och 111 §§ i regeringsformen stadga, berövas sin frihet och dymedelst hindras i riksdagsmannakallets utövning, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må föranleda.

dels av herrar *Olof Olsson, Larsson* i Västerås, *Hallén, Kropp* och *Sterne*, vilka, med uteslutande av viss del av motiveringen, instämt i herr Edéns m. fl. reservation.

Bilaga.

Redogörelse för utländsk lagstiftning angående skydd för riksdagsmän.

Utländska författningar innehålla regelbundet bestämmelser åsyftande att trygga representationernas medlemmar mot obehöriga ingrepp från åklagaremaktens eller andra myndigheters sida.

Ifrågavarande skydd är merendels av tvåfaldig art.

För det första synes bestämmelsen i § 110 regeringsformen, att riksdagsman »ej må under tilltal ställas eller sin frihet berövas för sina gärningar eller yttranden i denna egenskap, utan att den kammare, till vilken han hörer, sådant tillåtit genom uttryckligt beslut, däruti minst fem sjättedelar av de röstande instämt», hava sin motsvarighet i alla utländska författningar. I tyska riket är principen om den parlamentariska yttrande- och omröstningsfriheten jämväl, såsom en norm för de särskilda staternas författningar, inskriven i den för hela riket gällande strafflagen. Med avseende på ifrågavarande stadganden, som alla till yttersta förebild hava den engelska »Bill of rights» 1689, torde en mera utförlig redogörelse icke vara av nöden.

Den andra arten av skydd utgöres av det, varigenom representationernas medlemmar i vissa avseenden, där det *icke* är fråga om representantskapets utövning, tillförsäkras en undantagsställning.

I den *nederländska* författningen finnes ingen bestämmelse av ifrågavarande art.

Till det *engelska* parlamentets privilegier hörde sedan gammalt dess medlemmars frihet från häktning (freedom from arrest). Detta privilegium har genom senare lagstiftning i olika avseenden modifierats och anses numera innefatta dels frihet från civilrättslig häktning, dels frihet från straffrättslig häktning, försåvitt denna icke sker med anledning av svårare brott (indictable offence). Privilegiet är giltigt under pågående session samt 40 dagar före och 40 dagar efter densamma.

Förenta staternas konstitution bestämmer: »The Senators and Representatives — — shall in all cases, except treason, felony and breach of peace, be privileged from arrest during their attendance at the session of their respektive Houses.»

I *Norges* grundlag stadgas: »Representanterne ere paa deres Reise til og fra Stortinget samt under deres Ophold der befriede fra personlig Haftelse, med mindre de gripes i offentlige Forbrydelser.» Denna bestämmelse anses av Hagerup och Morgenstjerne avse allenast s k. civilarrest och fördenskull, sedan detta institut numera i hög grad inkränkts, vara av särdeles ringa praktisk betydelse. Däremot antager

Aschehoug, att stadgandet även innefattar en begränsning i de processrättsliga reglerna om »kriminell arrest».

Gemensamt för England, Förenta staterna och Norge är sålunda att representanterna i olika utsträckning äro säkerställda mot häktning under pågående session. Häktningsskyddet är således, liksom i Sverige, inom det område, som resp. stadganden avse, absolut, d. v. s. icke avhängigt av något representationens beslut.

På de flesta håll ha däremot representationerna tillerkänts vissa rättigheter i förevarande hänseende.

I *danska* grundlagen heter det: »Saa længe Rigsdagen er samlet, kan ingen Rigsdagsmand tiltales eller underkastes Fængsling af nogen Art uden Samtykke af det Ting, hvortil han hører, med mindre han er greben paa fersk Gerning.» Förbudet avser för det första åtal. Det anses emellertid endast avse offentligt åtal i brottmål. För det andra innefattar det förbud mot häktning. För det tredje framgår det av den i folketinget åvägabragta motiveringen för paragrafens nuvarande lydelse, att denna åsyftar att utgöra ett hinder jämväl för verkställighet av en fälld dom utan kammarens medgivande. Den före 1915 gällande lydelsen ansågs endast innefatta åtal och häktning.

Med avseende på frågan, huruvida bestämmelsen gör det möjligt för ett ting att avbryta ett vid riksdagens sammanträde redan inlett häktningsförfarande, äro meningarna delade.

Den för *Tyska riket* i dess helhet gällande civilprocessordningen förklarar, såsom norm för de särskilda staternas författningar, civilprocessuellt häkte i strid med vederbörande kammares vilja under pågående session för otillåtet. Dylikt häkte är enligt nu gällande lagstiftning av mycket underordnad betydelse. Åtskilliga av de tyska författningarna innehålla dock alltjämt ett förbud liknande civilprocessordningens. — Ojämförligt viktigare äro bestämmelserna angående den särställning, som de tyska representationernas medlemmar intaga i fråga om straffrättsligt åtal och häkte. Härom uttalar promulgationsförordningen till straffprocessordningen (1877): »Unberührt bleiben die landesgesetzlichen Bestimmungen über die Voraussetzungen, unter welchen gegen Mitglieder einer gesetzgebenden Versammlung während der Dauer einer Sitzungsperiode eine Strafverfolgung eingeleitet oder fortgesetzt werden kann.» Rörande denna fråga har man sålunda att gå till de olika ländernas lagstiftning. Den *preussiska* författningsurkunden, som i detta hänseende framför allt varit förebildlig, stadgar: »Kein Mitglied einer Kammer kann ohne deren Genehmigung während der Sitzungsperiode wegen einer mit Strafe bedrohten

Handlung zur Untersuchung gezogen oder verhaftet werden, ausser wenn es bei Ausübung der Tat oder im Laufe des nächstfolgenden Tages nach derselben ergriffen wird. — — Jedes Strafverfahren gegen ein Mitglied der Kammer und eine jede Untersuchungs- — — haft wird für die Dauer der Sitzungsperiode aufgehoben, wenn die betreffande Kammer es verlangt».*) Kammaren lærer sálunda hava rätt att föreskriva, att en process i brottmål, som skolat anhängiggöras mot en dess medlem under pågående session, uppskjutes till efter sessionens slut. Samma rätt äger kammaren med avseende på en under samma förutsättningar ifrågasatt häktning. Därjämte står det kammaren fritt att fordra avbrytande, under tiden för sessionen, av straffprocessuella förfaranden av nyssnämnd art, som vid kammarens sammanträdande pågå. Däremot hava kamrarna ingen rätt till ingripande gentemot verkställigheten av ådömda straff, vare sig dessa ådömts under pågående session (något som emellertid, med hänsyn till kammarens rättighet att hindra en tilltänkt process, icke synes kunna ske utan dess samtycke) eller de ådömts dessförinnan och i följd därav redan börjat avtjänas. Liknande bestämmelser gälla för *tyska* riksdagen och i *Württemberg*. *Badens*, *Bayerns* och *Sachsens* författningar skilja sig från den preussiska dels därutinnan, att endast häktning, men icke andra moment i ett straffprocessuellt förfarande kräva kammarens medgivande, dels därutinnan, att inga bestämmelser finnas om rätt att avbryta ett vid sessionens början redan inlett förfarande.

Den *österrikiska* författningens bestämmelser överensstämja i stort sett med Preussens, Tyska rikets och *Württembergs*. Om dessa bestämmelsers tolkning råda dock skilda meningar, i det att av somliga författare den meningen uttalats, att de böra uppfattas såsom gällande jämväl straffverkställighet.

I *Ungern* gäller följande bestämmelse: »För vad riksdagsmannen gör och talar annat än som medlem av riksdagen kan han endast med husets medgivande ställas för domare eller inspärras, utom då han gripes på bar gärning.» Stadgandet är så formulerat, att det synes gälla även då riksdagen ej är samlad. Då det i litteraturen uttryckligen betonas, att dess syfte blott är att riksdagsmännen ej må hindras i sin legislatoriska verksamhet, synes dock detta tyda därpå, att det faktiskt blott tillämpas under pågående riksdag.

Mot medlemmar i de *schweiziska* national- och ständerråden kan under pågående session en process (polizeiliche oder gerichtliche Verfolgung) med anledning av en förbrytelse (Verbrechen oder Vergehen) blott äga rum med rådets samtycke. Detsamma gäller med avseende på häktning.

*) De uteslutna partierna gälla civilhäkte.

Den franska författningen innehåller följande bestämmelse: »Aucun membre de l'une ou de l'autre chambre ne peut, pendant la durée de la session, être poursuivi ou arrêté en matière criminelle ou correctionnelle, qu'avec l'autorisation de la chambre dont il fait partie, sauf le cas de flagrant délit. La détention ou la poursuite d'un membre de l'une ou de l'autre Chambre est suspendue, pendant la session, et pour toute sa durée, si la Chambre le requiert.» I likhet med de tyska, preussiska och württembergiska innebära dessa bestämmelser förbud mot häktning och åtal under pågående session utan kammarens tillstånd ävensom rätt för kammaren att avbryta förfaranden av denna art. Däremot råder meningskiljaktighet, huruvida stadgandet i p. 2 medger rätt att avbryta verkställigheten av ett påbörjat straff. Vissa författare tolka ordet »détention» såsom avseende frihetsberövande i vidsträcktaste mening, medan andra göra gällande, att det icke kan avse annat än häktning (détention préventive). För båda dessa ståndpunkter hava kammarbeslut kunnat åberopas såsom prejudikat. — I *Belgien*, vars författning innehåller ett stadgande, som i stort sett överensstämmer med det franska, synes den förstnämnda tolkningen av ordet »détention» vara rådande.

Italiens grundlag stadgar med avseende på deputeradekammarens ledamöter: »En deputerad kan, så vida han ej gripes på bar gärning, under pågående session varken häktas eller i ett kriminellt mål ställas inför rätta utan att kammarens samtycke först inhämtats.» Stadgandet synes tolkas så, att det även innefattar rätt att avbryta ett vid sessionens början inlett förfarande. Ävenledes har — liksom i Frankrike — den meningen på en del håll gjort sig gällande, att det giver kammaren befogenhet att avbryta verkställigheten av straff. — I *Spaniens* författning återfinnas likartade bestämmelser. Rörande konstitutionell praxis i fråga om deras tolkning är det svårt att få exakta upplysningar, i synnerhet som helt nyligen (1912) ändringar vidtagits i reglerna för kongressens behandling av hithörande frågor.

För den *ryska* duman gällde enligt uppgifter från 1912 följande ordning. För att beröva en dumamedlem den personliga friheten under pågående session fordrades dumans tillstånd, utom ifall en medlem greps på bar gärning eller om han åtalades för överträdelse av de befogenheter, som tillhörde honom som deputerad. Sistnämnda överträdelse beivrades på samma sätt som ämbetsbrott av rikets högsta ämbetsmän, d. v. s. dels inför kejsaren, dels inför ett departement av riksrådet. Denna folkrepresentanternas avhängighet av monarken och av myndigheterna var en egendomlighet för den ryska konstitutionen.